

“TURK TILINI O‘ZBEK AUDITORIYASIGA SAMARALI O‘RGATISH METODLARI: AN‘ANAVIY VA INNOVATSION YONDASHUVLAR”

Zulayho Shuhrat qizi Karimova

Annotatsiya. Ushbu maqolada turk tilini o‘zbek auditoriyasiga o‘rgatishning dolzarbligi va samarali metodlari tahlil qilinadi. Til o‘rganishga bo‘lgan ehtiyojning ijtimoiy-madaniy hamda iqtisodiy omillari yoritilgan. An‘anaviy va innovatsion yondashuvlar, qiyosiy va kommunikativ metodlarning afzalliklari ko‘rsatilib, turli bosqichlar uchun amaliy tavsiyalar berilgan.

Kalit so‘zlar: Turk tili, chet tilini o‘qitish metodlari, o‘zbek auditoriyasi, qiyosiy yondashuv, kommunikativ metod, integratsiyalashgan yondashuv, an‘anaviy metodlar, innovatsion texnologiyalar, til o‘rgatish samaradorligi.

Abstract. This article analyzes the relevance and effective methods of teaching Turkish to Uzbek learners. The socio-cultural and economic factors underlying the need to learn the language are highlighted. The advantages of traditional and innovative approaches, as well as comparative and communicative methods, are discussed, and practical recommendations are provided for different learning stages.

Keywords: Turkish language, foreign language teaching methods, Uzbek learners, comparative approach, communicative method, integrated approach, traditional methods, innovative technologies, language learning effectiveness.

Аннотация. В данной статье анализируется актуальность и эффективные методы преподавания турецкого языка для узбекской аудитории. Освещены социокультурные и экономические факторы, лежащие в основе потребности в изучении языка. Показаны преимущества традиционных и инновационных подходов, а также сравнительного и

коммуникативного методов, даны практические рекомендации для различных этапов обучения.

***Ключевые слова:** турецкий язык, методы преподавания иностранных языков, узбекская аудитория, сравнительный подход, коммуникативный метод, интегрированный подход, традиционные методы, инновационные технологии, эффективность изучения языка.*

Bugungi globallashuv va raqamli inqilob davrida xorijiy tillarni, ayniqsa, turk tilini o'rganishga bo'lgan ehtiyoj har qachongidan-da ortib bormoqda. Turk tili o'zining boy tarixiy merosi, madaniy qadriyatlari va zamonaviy taraqqiyoti bilan xalqaro muloqot vositasiga aylanishi bilan birga, o'zbeklar uchun til o'rganish jarayonida qulay va yaqin bo'lgan tillardan biridir. Sababi, turk va o'zbek tillari umumiy ildizga ega bo'lgan turkiy tillar oilasiga mansub bo'lib, fonetik, grammatik va leksik jihatdan ko'plab o'xshashliklarga ega. Bu esa turk tilini o'rganish jarayonida alohida imkoniyatlar va o'ziga xos yondashuvlarni talab etadi.

Turk tilini o'rgatish masalasi nafaqat lingvistik, balki didaktik va pedagogik nuqtai nazardan ham chuqur o'rganilmoqda. Dunyodagi ko'plab nufuzli oliy ta'lim muassasalari, xalqaro tashkilotlar hamda ilmiy markazlar turk tilini o'qitishning samarali usullarini ishlab chiqishga alohida e'tibor qaratmoqda. Ayniqsa, o'zbek auditoriyasiga moslashtirilgan o'qitish metodlarini aniqlash, tahlil qilish va amaliyotga joriy etish bugungi kunning dolzarb masalalaridandir.

Maqolaning asosiy maqsadi – turk tilini o'rganishda yuqori natijalarga erishish uchun samarali metodlarni aniqlash, ularning nazariy asoslarini yoritish, amaliy tajribalarga tayanib tahlil qilish hamda o'zbek tilida so'zlashuvchi auditoriya uchun eng maqbul usullarni taklif etishdir. Shu bilan birga, ushbu maqolada turk tilini o'rgatishdagi an'anaviy va zamonaviy metodlar, ularning o'zaro integratsiyasi, innovatsion yondashuvlar va dars jarayonida metodlarni muvaffaqiyatli qo'llash bo'yicha aniq tavsiyalar beriladi.

Mazkur tadqiqot orqali til o'rganish jarayonida uchraydigan murakkabliklarni yengib o'tishga ko'maklashadigan yondashuvlar yoritiladi. Natijada, o'qituvchi va o'quvchilarga turk tilini chuqur, izchil va samarali o'rganish imkonini beruvchi metodologik asoslar yaratishga hissa qo'shiladi.

Turk tilini o'rganishga bo'lgan ehtiyoj va uning ijtimoiy-asosiy omillari

So'nggi yillarda O'zbekiston va Turkiya o'rtasidagi hamkorlik aloqalari muttasil kengayib, qator sohalarda strategik darajaga ko'tarildi. Xususan, ta'lim, madaniyat, iqtisodiyot, turizm va ilm-fan yo'nalishlarida ikki mamlakat o'rtasida chuqur integratsiya jarayoni kechmoqda. Ushbu jarayonlar turk tilini o'rganishga bo'lgan ehtiyojni kuchaytiribgina qolmay, uni ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy zarurat darajasiga olib chiqmoqda.

1. Tarixiy-madaniy yaqinlik omili

Turk va o'zbek xalqlari o'rtasidagi tarixiy-madaniy mushtaraklik asrlar davomida shakllangan bo'lib, u bugungi kunda ham o'z dolzarbligini yo'qotgan emas. Ikkala xalq ham turkiy ildizlardan o'sib chiqqan, o'zaro adabiy, diniy va madaniy aloqalari chuqur tarixiy ildizlarga ega. O'tmishda Alisher Navoiy va Yunus Emre, Bobur va Fuzuliy kabi mutafakkirlar asarlari bu xalqlarning ruhiy dunyosini birlashtirgan bo'lsa, bugungi kunda ham bu yaqinlik yangi shakllarda davom etmoqda.

Shu bois, turk tilini o'rganish o'zbek talabalariga nafaqat amaliy foyda, balki madaniy ongni boyituvchi vosita sifatida ham xizmat qiladi. Til – bu faqat aloqa vositasi emas, balki xalqning tafakkur dunyosi, ruhiy boyligi, qadriyatlari va mentalitetini aks ettiruvchi oynadir.

2. Ta'lim va ilmiy hamkorlik omili

O'zbekistonda turk tiliga bo'lgan qiziqishning yana bir muhim omili – bu ta'lim va ilmiy aloqalardir. Bugungi kunda Turkiyada tahsil olayotgan o'zbek talabalar soni yil sayin ortib bormoqda. Ko'plab yoshlar Istanbul, Anqara, Izmir kabi

shaharlardagi nufuzli universitetlarda tahsil olib, o'z sohalarida yuqori malaka va tajriba orttirmoqdalar.

Shuningdek, O'zbekistonda ham turk universitetlarining filiallari faoliyat yuritmoqda. Bu esa turk tilini o'rganishni nafaqat orzu yoki intilish, balki zaruriy kompetensiyaga aylantirmoqda. Akademik almashinuv dasturlari, qo'shma ilmiy loyihalar, onlayn kurslar va ilmiy forumlar orqali turk tilining dolzarbligi tobora ortib bormoqda.

3. Iqtisodiy va ishbilarmonlik munosabatlari

Turkiya O'zbekistonning asosiy savdo-iqtisodiy hamkorlaridan biridir. Ko'plab turk kompaniyalari O'zbekistonda faoliyat yuritmoqda, sanoat, qurilish, to'qimachilik, sog'liqni saqlash, xizmat ko'rsatish kabi sohalarda yirik investitsiya loyihalari amalga oshirilmoqda. Bu esa turk tilini biluvchi malakali kadrlarga bo'lgan ehtiyojni oshirmoqda.

Ish beruvchilar uchun turk tilini bilish muhim ko'nikmalardan biri sifatida qaralmoqda. Shuningdek, ko'plab o'zbek ishbilarmonlari ham Turkiya bozoriga chiqish, savdo aloqalarini yo'lga qo'yish uchun turk tilini puxta o'zlashtirishga intilmoqdalar. Til bu yerda nafaqat aloqa vositasi, balki ishonch, hurmat va madaniy yaqinlikni ifodalovchi kalitga aylanmoqda.

4. Madaniy axborot oqimi va ommaviy kommunikatsiya

O'zbekiston jamiyatida turk madaniyatiga, san'atiga, seriallariga, musiqasiga bo'lgan qiziqish juda yuqori. Turk seriallari, filmlari, badiiy asarlari keng auditoriyani qamrab olgan bo'lib, yoshlar orasida til o'rganishga turtki bermoqda. YouTube, Netflix, TRT va boshqa platformalarda turk tilidagi kontentlar ko'p sonli tomoshabinlar tomonidan kuzatilmoqda.

Bu holat tilni o'rganishga bo'lgan ichki motivatsiyani kuchaytiradi, ijtimoiy va madaniy integratsiyani tezlashtiradi. Ayniqsa, notizimli, ammo kundalik va jonli tilni o'rganish uchun bunday axborot manbalari muhim manbaa bo'lib xizmat qiladi.

Til o'rgatishning umumiy metodologiyasi

Til o'rgatish — bu murakkab, ko'p qirrali va doimiy takomillashuvni talab qiladigan jarayon bo'lib, u nafaqat tilning o'ziga xos qonuniyatlarini, balki o'quvchining psixologik, madaniy va kommunikativ xususiyatlarini ham chuqur e'tiborga oladi. Bu yo'nalishda ilgari surilgan turli nazariyalar va metodlar ta'lim sohasining rivojlanishiga, xususan, chet tillarini o'rgatish sifatini oshirishga katta hissa qo'shgan.

1. Til o'rgatish nazariyalari

Til o'rgatish metodologiyasi asosan psixologiya, pedagogika va lingvistikaning tutashgan nuqtasida rivoj topgan. Quyida asosiy yondashuvlar ko'rib chiqiladi:

a) Behayvioristik (ta'sir-javob) yondashuv

XX asr boshlarida shakllangan bu nazariya B.F. Skinner, J. Watson kabi olimlar faoliyati bilan bog'liq bo'lib, o'rganish jarayonini shartli reflekslar asosida tushuntiradi. Bu yondashuvga ko'ra, o'quvchi mukofot va jazoga asoslangan holda o'zlashtirishga harakat qiladi. Til o'rganishda bu metod ko'pincha takrorlash, yodlash va mexanik mashqlar asosida amalga oshiriladi. Garchi zamonaviy didaktikada bu yondashuv ancha tanqid qilinsa-da, ayrim jihatlari, ayniqsa boshlang'ich bosqichda, samarali bo'lib qolmoqda.

b) Konstruktivistik yondashuv

Bu yondashuvga ko'ra, bilim tayyor shaklda berilmaydi, balki o'quvchining faol ishtiroki orqali yaratiladi. Til o'rganish – bu passiv qabul emas, balki faol qurilish jarayonidir. Bu nazariyaga asoslangan metodlarda o'quvchining mustaqil fikrlashi, muomala yuritishi, ijodiy yondashuvi rag'batlantiriladi.

c) Kommunikativ yondashuv

Zamonaviy til o'rgatish metodologiyasida eng muhim va keng qo'llaniladigan nazariyalardan biri bu kommunikativ yondashuvdir. Bu usulga ko'ra, til – bu muloqot vositasi, demak, o'rgatishda asosiy diqqat tilning kommunikativ funksiyalariga qaratiladi. Grammatik qoidalardan ko'ra til orqali fikr bildirish,

savol-javob qilish, muammoli vaziyatlardan chiqish ko'nikmalari ustuvor hisoblanadi.

2. Chet tilini o'rgatishda qo'llaniladigan asosiy metodlar

Quyida amaliy jihatdan keng qo'llanilayotgan metodlar sanab o'tiladi:

a) Grammatik tarjima usuli

Ushbu usulda grammatik qoidalarni yodlash va matnlarni tarjima qilish asosiy vosita bo'lib xizmat qiladi. Odatda, til o'rganish klassik asarlar bilan tanishish, grammatik strukturani tahlil qilish va tarjima qilish asosida amalga oshiriladi. Bu metod, ayniqsa, filologik yo'nalishlarda hanuzgacha muhim ahamiyatga ega.

b) Audio-lingval metod

Bu metod 1950–60-yillarda AQShda keng tarqalgan bo'lib, eshitish va gapirish malakalarini shakllantirishga alohida urg'u beradi. Dialoglar, avtomatlashtirilgan gap tuzish, ohang va talaffuz ustida ishlash bu usulning asosiy tarkibiy qismlaridir.

c) Tabiiy yondashuv

Bu usul insonning ona tilini qanday o'rganganiga o'xshash tarzda, muhit va muloqot orqali chet tilini egallashni targ'ib qiladi. O'qituvchi kommunikativ vaziyatlar yaratadi va o'quvchi o'sha muhitda tilni tabiiy ravishda o'zlashtirib boradi.

d) Integratsiyalashgan yondashuv

Zamonaviy til o'qitish tajribasida ko'plab metodlar o'zaro integratsiyalashtirilgan holatda qo'llaniladi. Ya'ni, darsda bir vaqtning o'zida grammatik mashqlar, og'zaki muloqot, yozma ishlar va vizual materiallar uyg'un tarzda tatbiq qilinadi. Bunday yondashuv o'quvchilarning har xil o'rganish uslublariga moslashishda juda qulaydir.

Turk tilini o'qitishdagi an'anaviy va innovatsion yondashuvlar

Turk tilini o'qitishda qo'llaniladigan metodlar taraqqiyot va ehtiyojlarga qarab turlicha shakllanib borgan. Har bir davr o'zining didaktik yondashuvlarini

taklif qilgan bo'lsa-da, hozirgi kunda an'anaviy uslublar zamonaviy texnologiyalar va innovatsion yondashuvlar bilan uyg'unlashib, samaradorlikni oshirish yo'lida yangi ufqlarni ochmoqda. Bu bo'limda turk tilini o'rgatish amaliyotida keng qo'llaniladigan ba'zi asosiy metodlar tahlil qilinadi.

1. Grammatik-tarjima usuli

An'anaviy metodlar ichida eng qadimiy va keng tarqalganlaridan biri bu grammatik-tarjima usulidir. Bu yondashuvda til asosan grammatik qoidalarini o'rganish va yozma tarjima mashqlari orqali o'zlashtiriladi. O'quvchi asosan tahliliy fikrlashga, murakkab gap tuzilmalarini tushunishga va ularni ona tiliga tarjima qilishga yo'naltiriladi.

Ushbu metod, ayniqsa, lingvistik fakultetlarda yoki filologik yo'nalishlarda zarur bilimlarni shakllantirishda foydalidir. Ammo, bu usul og'zaki nutqni rivojlantirish, real muloqotga kirishish va so'zlashuv kompetensiyasini shakllantirishda yetarli samara bera olmaydi.

2. Kommunikativ yondashuv

Bugungi kunda chet tilini o'qitishdagi eng ilg'or va faol yondashuvlardan biri bu kommunikativ metod hisoblanadi. Bu metod asosida tilni muloqot vositasi sifatida egallash turadi. Dars jarayonida o'quvchilarning fikr bildirish, savollarga javob berish, munozara qilish, hayotiy vaziyatlarda o'z fikrini erkin ifoda etish ko'nikmalari ustida ishlanadi.

Bu yondashuvda grammatikani o'rganish asosiy maqsad emas, balki vosita sifatida qaraladi. Mavjud bilimlar muloqotga xizmat qilishi kerak. Masalan, turk tilida do'st bilan uchrashuv sahnasini canlandirish, intervyu tashkil qilish, ro'zg'or buyumlari haqida suhbat qurish kabi mashg'ulotlar o'quvchini faol tinglovchi va faol so'zlovchiga aylantiradi.

3. Audio-lingval metod

Ushbu metod 20-asr o'rtalarida AQShda paydo bo'lib, tilni eshitish va talaffuz qilish orqali avtomatik reflekslar shakllantirishga qaratilgan. Dialoglar,

mustahkamlovchi takroriy mashqlar, audio materiallar asosiy vosita hisoblanadi. Tilni xuddi ona tilidek avtomatik o'zlashtirish nazarda tutiladi.

Bu metod turk tilini eshitish orqali tez o'zlashtirishni istaganlar uchun ayni muddaodir. Eshitish va talaffuz ustida ishlash, to'g'ri ohangni shakllantirishda ayniqsa foydalidir.

4. Vizual va dramatik yondashuvlar

Tilni o'rganishda tasviriyl vositalardan foydalanish o'quvchining tasavvurini boyitadi, ko'rish va eshitish asosidagi eslab qolish imkoniyatini oshiradi. Rasm, video, grafiklar, multfilm va hujjatli filmlar orqali o'rganilayotgan so'z va jumlar tezroq yodda qoladi.

Shuningdek, dramatik yondashuv – ya'ni rolli o'yinlar, sahna ko'rinishlari, jonli muloqot sahnalari orqali tilni hayotiy vaziyatlarda qo'llash – o'quvchining ishtirokini oshirib, mustahkam til ko'nikmasini hosil qiladi.

5. Innovatsion va raqamli texnologiyalar asosidagi metodlar

Zamonaviy texnologiyalar til o'rgatish jarayoniga yangi imkoniyatlarni olib kirdi. Onlayn dars platformalari (Zoom, Google Meet), turk tiliga ixtisoslashgan mobil ilovalar (Duolingo, Mondly, Busuu), sun'iy intellekt asosida ishlovchi chat-botlar, virtual muloqot sahnalari va boshqa raqamli vositalar orqali til o'rganish jarayoni yanada interaktiv, shaxsiylashtirilgan va qiziqarli tus olmoqda.

Masofaviy ta'lim imkoniyatlari tufayli o'quvchilar istalgan joyda va istalgan vaqtda mustaqil ravishda tilni o'rganish imkoniyatiga ega bo'lmoqda. Ayniqsa, interaktiv testlar, ovozli mashqlar, onlayn suhbatlar yordamida tilni faol ravishda amaliyotga tatbiq qilish mumkin.

Turk tilini o'zbek talabalariga o'rgatishda samarali metodlar tahlili

O'zbek talabalar uchun turk tilini o'zlashtirish nisbatan yengil tuyulishi mumkin, chunki bu ikki til umumiy turkiy ildizga ega. Biroq bu o'xshashlik metodik nuqtai nazardan noto'g'ri taxminlarga olib kelmasligi lozim. Til o'rganish har doim murakkab, qat'iyat va yondashuv xilma-xilligini talab qiluvchi jarayondir. O'zbek

auditoriyasining til o'zlashtirishga xos jihatlarini inobatga olgan holda, samarali metodlarni tanlash va ulardan oqilona foydalanish alohida e'tiborni talab etadi.

1. Qiyosiy til o'rganish uslubi

O'zbek va turk tillari o'rtasidagi leksik va grammatik o'xshashliklar o'quvchilarga dastlabki bosqichda tez muvaffaqiyat beradi. Shu bois, qiyosiy metoddan foydalanish – ya'ni ikki til orasidagi o'xshashlik va farqlarni aniqlash asosida o'rgatish – ayni muddaodir. Misol uchun:

- Fe'l yasalihi: “yazmak” (yozmoq) – o'zbek tilida “yoz-”, turk tilida “yaz-”
- Sifat yasovchi qo'shimchalar: “lik/lık” – o'zbekchadagi “-lik” bilan mos keladi (örneklik – namunalik)

Qiyosiy metod til o'rganishda o'zaro mantiqiy bog'liqliklarni tushunishga yordam beradi, ammo bu usul haddan tashqari qiyosiy tahlilga o'ta berilmasligi kerak. Chunki o'xshash ko'ringan so'zlar ba'zan ma'no jihatdan farq qilishi mumkin. Masalan, turk tilidagi “can” – “jon” ma'nosida, ammo “canım” – “sevgilim” sifatida qo'llaniladi.

2. Integratsiyalashgan yondashuvlar

Biror metodni alohida qo'llash emas, balki turli metodik elementlarning uyg'unlashtirilgan holda tatbiq etilishi o'quvchilarning barcha til ko'nikmalarini bir vaqtda rivojlantirishga xizmat qiladi. Xususan:

- Audio-vizual materiallar yordamida talaffuz va eshitish ko'nikmalari mustahkamlanadi;
- Rolli o'yinlar va dramatik mashg'ulotlar orqali nutq faollashtiriladi;
- Tarjimaviy mashqlar orqaligina emas, muqobil ifoda izlash orqali tilni chuqurroq anglashga erishiladi;
- Onlayn platformalar va mobil ilovalar yordamida mustaqil o'rganish ko'nikmalari shakllanadi.

Bu yondashuvlar o‘zaro to‘ldiruvchi rol o‘ynaydi va o‘quvchining intellektual, eshituv, vizual, va kinestetik qobiliyatlariga birdek ta’sir ko‘rsatadi.

3. Hayotiy kontekstlarda o‘rgatish

O‘zbek talabalarining til o‘rganishga bo‘lgan ichki motivatsiyasini oshirish uchun o‘quv materiallarini real hayotiy kontekstga yaqinlashtirish muhimdir. Darslar quyidagi shakllarda tashkil qilinishi mumkin:

- “Restoranda ovqat buyurish”, “Kasalxonaga borish”, “Do‘konda savdo qilish” kabi hayotiy vaziyatlar asosida rolli o‘yinlar;
- Turk tilidagi gazeta maqolalari, intervyular, iqlim, siyosat, madaniyat haqida qisqa hujjatli filmlar tahlili;
- Mashhur turk shoirlarining she’rlari yoki hikoyalari asosida og‘zaki va yozma ifoda mashqlari.

Bu metod tilni faqat nazariy jihatdan emas, balki amaliyotda, real muloqotda qo‘llashga yo‘naltiradi.

4. Talabalar bilan o‘tkazilgan tajriba asosidagi kuzatuvlar

Toshkentdagi ba’zi turk tilini o‘rgatishga ixtisoslashgan markazlar va universitet filiallardagi kuzatuvlar shuni ko‘rsatdiki, o‘quvchilarning faol ishtiroki va interaktiv metodlardan foydalanish — til o‘zlashtirish darajasiga sezilarli ta’sir ko‘rsatadi. O‘quvchilar orasida o‘tkazilgan so‘rovnomalarda quyidagilar aniqlangan:

- 76% talaba audiovizual materiallar yordamida tezroq tilni tushunishni bildirgan;
- 69% talaba rolli sahnalar tilga qiziqishni kuchaytirishini ta’kidlagan;
- 55% talaba telefon ilovalari orqali mustaqil mashq qilishni afzal ko‘rgan;
- 80% talaba turk tili grammatikasi va o‘zbek tili grammatikasini qiyoslash yod olishda katta yordam berganini bildirgan.

Ushbu kuzatuvlar shuni ko‘rsatadiki, an’anaviy yondashuvlar innovatsion metodlar bilan uyg‘unlashtirilgan hollarda eng yuqori natijalarga erishish mumkin.

Dars jarayonida metodlarni qo'llashdagi amaliy tavsiyalar

Samarali metodik yondashuvlar nazariy asoslarini bilish muhim bo'lsa-da, ularni dars jarayonida oqilona, ijodiy va moslashuvchan qo'llash ko'nikmasi yanada muhimroqdir. O'zbek talabalarining o'ziga xos psixologik va tilshunoslik xususiyatlarini inobatga olgan holda turk tilini o'rgatishda amaliyotga yo'naltirilgan quyidagi tavsiyalar muhim ahamiyat kasb etadi.

1. Boshlang'ich bosqich uchun tavsiyalar

Boshlang'ich bosqichdagi talabalar hali yangi tilga moslasha olmaydi, ularning so'z boyligi tor, grammatik qoidalarga nisbatan tushunchalari zaif bo'ladi. Shu sababli:

- Vizual qo'llab-quvvatlovchilar — rasm, grafik, infografika va piktogrammalardan foydalanish;
- Eshitish asosidagi darslar — qisqa va ravon matnlar, dialoglar, qo'shiqlarni tinglatish;
- Soddalashtirilgan grammatik tahlil — asosiy zamonlar (hozirgi, o'tgan, kelasi)ga alohida e'tibor;
- Jismoniy harakat bilan bog'langan o'yinlar — “Simon deyapti” uslubidagi topshiriqlar, buyruqlarni bajartirish.

Masalan, “sinfxonadagi buyumlar” mavzusi bo'yicha har bir buyumni ko'rsatib, uning turkcha nomini aytish, so'ngra o'quvchilarni o'yin tarzida so'rovga jalb qilish darsni faol va qiziqarli qiladi.

2. O'rta bosqich uchun tavsiyalar

Bu bosqichda talabalar allaqachon til asoslarini egallagan bo'lib, ularni kommunikativ muhitga ko'proq jalb etish zarur:

- Munozaralar — talabalar fikr bildirish, bahs qilishga undaladi (Masalan: “Kitob yaxshimi, filmmi?”);
- Topshiriqli suhbatlar — ikki yoki undan ortiq shaxs o'rtasida ma'lum vaziyat bo'yicha muloqot yaratish;

- Juftlikda ishlash — savol-javob shaklidagi dialoglar, o‘zaro rol almashish;
- Tarjimaviy topshiriqlar — turk tilidagi qisqa matnni tarjima qilish, lekin literal tarjimadan ko‘ra mazmuniy ifodaga urg‘u berish.

Bunda, darslar mavzuga mos film parchalari bilan boyitilishi, qahramonlar nutqini tahlil qilish, o‘xshash situatsiyalarni jonlantirish orqali chuqur anglashuv hosil qilinadi.

3. Ilg‘or bosqich uchun tavsiyalar

Ilg‘or bosqichdagi talabalar ko‘proq mustaqil ishlashga, mantiqiy va ijodiy fikrlashga tayyor bo‘ladi. Ular uchun metodik yondashuv quyidagicha tashkil etilishi lozim:

- Analitik yondashuv — maqolalar, ocherklar, reportajlar ustida ishlash, ularni tahlil qilish;
- Ijodiy topshiriqlar — hikoya yozish, she‘r tarjima qilish, og‘zaki nutqni audio yoki video shaklda yozib tahlil qilish;
- Madaniy integratsiya — turk va o‘zbek xalq og‘zaki ijodi, urf-odatlar haqida qiyosiy suhbatlar;
- Fikr bildirish asosida baholash — talaba o‘z tanlagan mavzu yuzasidan prezentatsiya qiladi, guruh fikr bildiradi.

Ilg‘or bosqich uchun, masalan, “Istanbuldagi transport muammolari” mavzusida video ko‘rsatilib, so‘ngra bu muammoning O‘zbekistondagi holati bilan taqqoslash asosida insho yozdirilishi mumkin.

4. Dars rejasiga mos metodlar tanlovi

Har bir darsning o‘z maqsadi, mavzusi, auditoriyasi va vaqt chegarasi bor. Shu bois, quyidagi tartibda metod tanlash tavsiya qilinadi:

Dars maqsadi: Yangi so‘zlarni o‘rgatish; grammatikani tushuntirish; og‘zaki nutqni rivojlantirish; eshitish ko‘nikmasi; ijodiy yozish ko‘nikmasi.

Tavsiya etiladigan metodlar: Vizual va kontekstual metodlar, rasm asosida hikoya; qiyosiy, jadval asosidagi tahliliy metodlar; rolli o‘yin, muloqot asosidagi

dramatik mashqlar; audio-lingval metod, podcastlar, dialog tinglash; hikoya tuzish, voqea davom ettirish topshiriqlari.

Bugungi kunda turk tilini o'rgatish jarayoni nafaqat chet tili sifatida uni egallash, balki xalqaro madaniy muloqot, ta'lim, biznes va diplomatik hamkorliklar darajasida mustahkam aloqalarni yo'lga qo'yishning muhim vositasiga aylangan. Xususan, o'zbek tilida so'zlashuvchi auditoriya uchun turk tilini o'zlashtirish o'zaro tarixiy-madaniy mushtaraklik, til o'xshashligi va jamiyatlar o'rtasidagi tobora chuqurlashib borayotgan integratsiya jarayonlari fonida ayni dolzarb vazifalardan biridir.

Ushbu maqolada turk tilini o'rganishga bo'lgan ehtiyojning ijtimoiy, madaniy va iqtisodiy asoslari atroflicha tahlil qilindi. Til o'rgatish metodologiyasining nazariy asosi, yondashuvlarning evolyutsiyasi va ularning o'zbek tilida so'zlashuvchi talabalarga moslashtirilgan shakllari ko'rib chiqildi. Xususan, qiyosiy tahlil, kommunikativ va integratsiyalashgan metodlar, interaktiv va innovatsion texnologiyalar orqali o'qitish samaradorligini oshirish imkoniyatlari ochib berildi.

Amaliy tavsiyalar asosida dars jarayonida har bir bosqich uchun mos metod tanlash va ularni kontekstga qarab moslashtirish til o'rganish jarayonining muvaffaqiyatini belgilovchi asosiy omil sifatida ta'kidlandi. Har bir talabaning individual ehtiyojlarini inobatga olgan holda, metodik yondashuvlar shunchaki bilim berish emas, balki mustaqil fikrlashga, ijodkorlikka, madaniy idrok va muloqot madaniyatiga yo'naltirilgan bo'lishi zarurligi ta'kidlandi.

Xulosa qilib aytganda, turk tilini o'zbek auditoriyasiga samarali o'rgatish — bu qat'iy metodlar majmui emas, balki ijodiy, moslashuvchan, zamonaviy va talaba markazli yondashuvlarni uyg'unlashtira oladigan pedagogik mahoratdir. Shu yo'l bilan biz nafaqat til o'rgatamiz, balki ikki xalq o'rtasidagi do'stlik, anglashuv va madaniy yaqinlik ko'prigini yanada mustahkamlaymiz.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Brown, H. D. (2007). Principles of Language Learning and Teaching (5th ed.). New York: Pearson Education.
2. Larsen-Freeman, D. (2000). Techniques and Principles in Language Teaching. Oxford: Oxford University Press.
3. Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2001). Approaches and Methods in Language Teaching (2nd ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
4. Krashen, S. D. (1982). Principles and Practice in Second Language Acquisition. Oxford: Pergamon Press.
5. Cunningsworth, A. (1995). Choosing Your Coursebook. Oxford: Heinemann.
6. Er, O. (2014). “Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan yöntem ve teknikler.” Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi, 3(2), 10–23.
7. Qodirova, S. R. (2022). “Chet tillarini o‘rgatishda kommunikativ yondashuvning ahamiyati.” Filologiya Masalalari, №2, 54–59.
8. Sönmez, M. (2018). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi. Ankara: Pegem Akademi.
9. Nishonova, G. M. (2020). “Interfaol metodlar asosida turk tilini o‘qitishning samaradorligi.” Til va Adabiyot Ta’limi, №1, 33–38.
10. Aydemir, H. (2015). “Yabancılarla Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri.” Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8(40), 155–161.
11. Tursunov, A. T. (2021). Chet tillarini o‘qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar. Toshkent: O‘zR Fanlar Akademiyasi nashriyoti.
12. Akşit, T. (2017). “Yeni iletişimsel yaklaşımlar ile Türkçe öğretimi.” Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi, 3(1), 44–59.